

ВЧІТЬ ДОБРУ

ОДНИМ з найголовніших, найсуттєвіших завдань є виховання у синів та дочок доброти, любові до людей. Саме ця любов багата в чому означає високі громадянські якості радянської людини — її самовідданість у праці, її готовність до подвигів, її відданість Батьківщині.

Отже, сьогодні мова про виховання доброти, прищеплення дітям любові до людей. Може, декому здається, що рано думати про це, коли малюк ще «під стіл пішки ходить», підрасте, мовляв, тоді й треба вчити його доброти. Я можу навести слова видатного революціонера Фелікса Едмундовича Держинського. Синові його Ясю було всього три роки, коли Держинський уже думав, як виховати в ньому мужню душу, без якої любов до людей не проявиться повною мірою.

Якщо людина любить тільки себе, якщо турботи, проблеми інших для неї відсутні на далекій плані, а то й зовсім байдуке їй до них, то

страждатимуть від цього і люди, що оточують її, і суспільство в цілому, і, зрештою, вона сама, бо, так би мовити, діапазон радощів у такого егоїста дуже обмежений.

Такт, доброзичливість, чуйність, власна ініціатива в турботі про інших стали в нашому суспільстві якостями обов'язковими для людини. Таке ставлення до людей, що цілком відповідає самому духові нашої моралі, треба формувати в дітях з раннього віку, формувати свідомо, цілеспрямовано.

Мені дуже подобається, як учив доброти малюків педагог із Павлівської середньої школи на Кіровоградщині Василь Олександрович Сухомилинський. В перші ж місяці їх шкільного життя він запропонував їм:

— Давайте кожний посадимо маленьке деревце, будемо доглядати. Твоє деревце буде твоїм другом, ти піклуватимешся про нього, як піклується про тебе мати.

І посаджені вишеньки стали для дітей живими

істотами. Поливали деревця, взимку об'язували стовбури очеретом, щоб вишенькам було тепліше, нагортали біля них кучугури снігу, знову ж таки для тепла, і щоб навесні було достатньо вологості, влітку розпушували ґрунт. І ці дерева назавжди увійшли в духовне життя кожної дитини. Вже й школу закінчили учні, вже й кілька років минуло після закінчення, а вони приходили до шкільного саду на побачення з дорогими їм деревами. І я певен, що ніколи вони не тільки не зламують гілку на дереві, а й не завдадуть лиха людям, з обуренням зупиняють руки того, хто нищить красу.

НЕЗНАЧНИЙ життєвий досвід дитини обмежує її можливості до співпереживання. Та є одна властивість, дитячої душі, яка перекидає нестачу пережитого. Я вже згадував що властивість. Це — уява. Добре розвинена уява підводить маленьку людину до розуміння і чужої радості, і чужої біди.

Якось Юля показувала сусідській дівчинці альбом з фотографіями. І, показуючи, стала хвалити татка: це він навчив її фотографувати, а тепер учить грати в шахи. Дівчинка раптом похмурішала і хутенько побігла додому. Мама сказала Юлі:

— Ти хіба не розумієш, що примусила її страждати?

— А що? — насторожилася Юля.

— Ти ж знаєш, що рік тому в неї помер тато. Коли ти стала розповідати про свого батька, їй стало боляче. Кожна людина, коли розмовляє з іншими, повинна уникати теми, яка може засмутити їх.

Так, батьки мусять виробляти у дітей культуру спілкування, вчити їх чуйності, тактовності.

Дійова, активна доброта і виробляється в дітях тоді, коли слово і власний приклад батьки поєднують з тим, що спонукають синів і дочок до вчинків, які вимагають з їх боку турботи про інших, поступливості і в той же час непримиренності до зла. Реальне життя постійно дає можливість для таких «уро-

ків», якщо не дивитися на все байдуками очима.

Вихованню доброти великою мірою сприяє література. А починається вона для дитини з казки. Я цілком згодний з учителькою Тальянською зі Львова, яка писала торік у статті «Імпульси доброти», надрукованої в «Правді», що казки і віршички допомагають дитині стати спочатку повноцінним товаришем у школі, а потім справжнім другом, справжньою людиною в житті. Казки розвивають уяву, вчать, що добро повинне перемагати зло.

Треба, щоб дитина частіше зустрічалася в книгах і в житті з прекрасним, і чим частіше це буде, тим більше гарантії, що вона виросте з добрим серцем.

У багатьох дітей живе майже фізичне неприйняття несправедливості, байдужого ставлення до біди товариша. Треба тільки не дати заглохнути цій чудовій якості, зрозуміти її нормою особистості. І визначальною тут є, на мій погляд, наша власна поведінка. Якщо діти бачать, що ми з готовністю відзиваємось на чужу біду, поспішаємо

допомогти тим, хто цього потребує, то й вони не гаситимуть добрих поривів душі.

ДОБРЕ відомо, що на увагу людяності найкраще засвоюють щасливі діти, які живуть у дружних сім'ях, в атмосфері дружньої батьківської турботи. І як велику біду переживають діти байдужість дорослих до свого внутрішнього світу.

— Зовсім від рук відбився, — скаржаться потім батьки на неслухняність, грубість сина чи доньки, не розуміючи, що самі винні у важкій вдачі своїх дітей.

Духовна близькість з батьками — найяскравіші, найсвітліші спогади дитинства для кожної людини. Звичайно, в різних сім'ях форми психологічного спілкування різні. Та безперечним є одне: тільки в атмосфері духовної близькості, сердечної потреби один в одному можна запалити в дитячому серці любов до інших, виховати чуйну душу і переконання, що найбільше багатство в світі — це людина, добра людина.

В. СКУМІН,
лікар-психолог,